

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

Шаповаленко О. О.¹, Вітковська К. В.²

1 – студент, кафедра статистики,

2 – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Шаповаленко О. О., Вітковська К. В. Регіональні особливості сучасної демографічної ситуації в Україні. У статті, проведено розподіл областей України за рівнем народжуваності та смертності, з метою виявлення регіональних особливостей демографічних процесів. Надані рекомендації щодо необхідності розробки заходів демографічної політики з врахуванням як загальних, так і специфічних особливостей регіону.

Ключові слова: демографічна ситуація, народжуваність, смертність, відтворення населення, групування, показники варіації.

Шаповаленко О. О., Витковская Е. В. Региональные особенности современной демографической ситуации в Украине. В статье проведено распределение областей Украины по уровню рождаемости и смертности, с целью выявления региональных особенностей демографических процессов. Предоставлены рекомендации относительно необходимости разработки мероприятий демографической политики с учетом как общих, так и специфических особенностей региона.

Ключевые слова: демографическая ситуация, рождаемость, смертность, воспроизводство населения, группировка, показатели вариации.

Shapovalenko O. O., Vitkovskaya E. V. Regional features of the modern demographic situation in Ukraine. In the article, the distribution of the regions of Ukraine according to the level of fertility and mortality was carried out, in order to identify regional features of demographic processes. Recommendations are given on the need to develop activities for population policies, taking into account both the general and specific features of the region.

Keywords: demographic situation, birth rate, death rate, population reproduction, grouping, indicators of variation.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Шаповаленко, О. О. Регіональні особливості сучасної демографічної ситуації в Україні [Текст] / О. О. Шаповаленко, К. В. Вітковська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 58 – 61.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Процес ринкової трансформації України значно ускладнюється гострою кризовою демографічною ситуацією, яка виступає гальмуючим чинником на шляху досягнення стабільності українського суспільства. На фоні різкого погіршення умов життя населення спостерігаються глибокі, деструктивні зрушення у його відтворенні, що зумовлює необхідність дослідження механізму формування демографічної кризи. У зв'язку з тим, що загальна картина демографічних процесів формується за рахунок їх неоднорідної територіальної динаміки, важливого значення набуває регіональний аспект дослідження, так як в кожному регіоні структура загальної сукупності причин демографічної кризи специфічна. Окрім загальних для країни, в окремих районах на демографічні процеси впливають конкретні фактори, обумовлені природою регіонального об'єкту.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Аналіз досліджень і публікацій останніх років свідчить, що проблемі трансформації сучасних демографічних процесів, виявленню їх причин та наслідків приділено увагу багатьох українських науковців, зокрема В. Стешенко, Е. Лібанової, С. Пирожкова, З. Пальян, Н. Левчук, С. Стеценко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас аналіз складних проблем пов'язаних з відтворенням населення здебільшого проводиться територіально не диференційовано. А зараз найбільша потреба відчувається саме в територіальній оцінці цих проблем, в дослідженні закономірності співвідношення загальнодержавних і регіональних причин їх погіршення. Так як нехтування особливостями демографічної ситуації на рівні окремих регіонів може значною мірою знизити ефективність будь-яких засобів демографічної політики

Метою дослідження є виявити особливості демографічних процесів на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. У роботі нами для виявлення регіональних особливостей, притаманних процесам народжуваності та смертності було проведено групування регіонів України спочатку за рівнем народжуваності, а потім за рівнем смертності. Результати розподілу областей України за рівнем народжуваності представлені в табл. 1.

Значення загального коефіцієнта народжуваності варіює від 13,9 ‰ в Рівненській області до 8,7 ‰ в Чернігівській. В групу з найвищим коефіцієнтом народжуваності увійшли дві області, а саме Закарпатська та Рівненська. Самий нижчий рівень народжуваності притаманний таким областям як, Чернігівська, Сумська, Харківська, Полтавська, Запорізька та Кіровоградська. Одеська область входить до групи з середнім рівнем народжуваності, а саме, від 10,8 до 11,8 ‰.

З метою оцінки наскільки рівень народжуваності в окремих областях відхиляється від середнього значення по Україні нами було розраховано структурні середні та показники варіації. Модальний рівень народжуваності, свідчить, що в Україні у 2015 році у більшості областей зага-

льний коефіцієнт народжуваності становив 9,7‰.

Таблиця 1

Групування областей України за значенням загального коефіцієнта народжуваності у 2015 році

Групи областей з коефіцієнтом народжуваності, ‰	Кількість областей	У % до загального числа	Середній коефіцієнт народжуваності, ‰	Відхилення від середнього значення по Україні, ‰
8,70 - 9,74	7	30,4	9,2	-1,5
9,74 – 10,78	6	26,1	10,3	-0,4
10,78 – 11,82	6	26,1	11,4	+0,7
11,82 – 12,86	2	8,7	12,6	+1,9
12,86 і вище	2	8,7	13,6	+2,9
Всього	23	100,0	10,7	x

Також, слід відмітити, що у 2015 році у половини областей рівень народжуваності був менше ніж 10,5‰, а у другій половині більше.

Аналіз показників варіації показав, що рівень народжуваності в окремих областях в Україні у 2015 році відхилявся від середнього по країні в середньому на 1,3 промільних пункти або на 12,1% в той чи інший бік. Так як розрахований коефіцієнт варіації менше ніж 33%, то сукупність областей України за рівнем народжуваності є однорідною і розрахована для цієї сукупності середня величина є типовою. Аналогічно було проведено групування областей України за рівнем смертності і результати надані в таблиці 2.

Таблиця 2

Групування областей України за значенням загального коефіцієнта смертності у 2015 році

Групи областей з коефіцієнтом смертності, ‰	Кількість областей	У % до загального числа	Середній коефіцієнт смертності, ‰	Відхилення від середнього значення по Україні, ‰
10,5 – 12,2	1	4,3	10,5	-4,4
12,2 – 13,9	6	26,1	12,8	-2,1
13,9 – 15,6	3	13,0	14,7	-0,2
15,6 – 17,3	10	43,5	16,1	+1,2
17,3 і вище	3	13,1	17,7	+2,8
Всього	23	100,0	14,9	x

Значення загального коефіцієнта смертності варіює від 10,5‰ у м. Києві до 19‰ в Чернігівській області. Найвищий рівень смертності спостерігається у Полтавській, Сумській та Чернігівській областях. Області з самим низьким рівнем знаходяться на заході країни, а саме Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Волинська.

Різниця між середніми значеннями загального коефіцієнта смертності груп областей (без урахування міста Києва) з низьким і високим коефіцієнтом складає майже 5 промільних пунктів.

В Україні у 2015 році у більшості областей загальний коефіцієнт смертності становив 16,45‰. А також слід відзначити, що у половини областей рівень смертності був менше ніж 15,9‰, а у другої половини більше. Розрахунок показників варіації показав, що рівень смертності в окремих областях в Україні у 2015 році відхилявся від середнього по країні в середньому майже на 2 промільних пункти, або на 13,2% в той чи інший бік. Так як розрахований коефіцієнт варіації менше ніж 33%, то сукупність областей України за рівнем смертності є однорідною і розрахована для цієї сукупності середня величина є типовою.

Висновки. Кризові явища та процеси в суспільстві, економіці, політиці спричинили кризову ситуацію у відтворенні населення, як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. І не зважаючи на деякі коливання абсолютних та відносних показників відтворення населення держави та її регіонів в усіх формах територіальної організації чітко вимальовуються сталі закономірності динаміки основних демографічних процесів, що потребує негайної розробки та впровадження ефективних заходів, як на загальнодержавному, так і, в першу чергу, на регіональному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітковська К.В. Сучасне відтворення населення і демографічна поведінка населення / К.В.Вітковська // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – 2006. - №5(25). – С. 17-26. Вітковська К.В.
2. Вітковська К.В.Оцінка диференціації регіонів за рівнем життя / К.В. Вітковська // Науковий вісник ОНЕУ, 2015. - №3. – С.28-41.
3. Вітковська К.В. Оцінка окремих складових демографічного розвитку / К.В.Вітковська // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип.22 / Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса: ОДЕУ – 2006. - №22. – С. 81-86.
4. Корольова, Т. С. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: монографія / [А. З. Підгорний, К. В. Вітковська, О. Г. Милашко, Т. В. Погорєлова, Т. С. Корольова та ін.]. – Одеса : АТЛАНТ, 2012. – 303 с.
5. Підгорний А. З. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону : монографія // А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, О. Г. Милашко та ін. – Одеса : ФОРМ Гуляєва В. М., 2016. – 218 с.
6. Підгорний А.З., Вітковська К.В. Регіональні проблеми демографічної ситуації / А.З.Підгорний, К.В.Вітковська // Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи: Матеріали науково-практичної конференції з нагоди Дня працівників статистики. – К. – 2006. – С. 128-135.
7. Підгорний А. З. Соціально-демографічна статистика: підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська / за ред. А. З. Підгорного. – Одеса : ФОРМ Гуляєва В.М., 2017. – 450 с.